

**РЕПУБЛИКА СРБИЈА**  
**АУТОНОМНА ПОКРАЈИНА ВОЈВОДИНА**  
**ГРАД НОВИ САД**

**ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ УРБАНИЗАМ"**  
**ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ, НОВИ САД**

**АНАЛИЗА ЛОКАЦИЈА ЗА ЈАВНЕ ТОАЛЕТЕ**  
**У УЖОЈ ЗОНИ ГРАДА НОВОГ САДА**

НОВИ САД, Септембар 2015.

**ДИРЕКТОР**  
Душан МИЛАДИНОВИЋ, дипл.инж.арх.

# **ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ УРБАНИЗАМ"**

ЗАВОД ЗА УРБАНИЗАМ, НОВИ САД  
21000 НОВИ САД, БУЛЕВАР ЦАРА ЛАЗАРА 3

Број :1.7.11/15

## **УЧЕСНИЦИ У ИЗРАДИ ЕЛАБОРАТА ИЗ ЈАВНОГ ПРЕДУЗЕЋА"УРБАНИЗАМ"**

РУКОВОДИЛАЦ ИЗРАДЕ ЕЛАБОРАТА

Владимир РАКИЋ, д.и.а.

### **ОБРАЂИВАЧИ**

Владимир РАКИЋ, дипл.инж.арх.

Зора ЋИРИЛОВИЋ, дипл.инж.арх.

Оља ТОЛМАЧ, дипл.инж.грађ.

Александар ПАЊКОВИЋ, дипл.инж.саоб.

### **САРАДНИЦИ**

Љиљана МЕРГАНЦ, техничар

Рајко ЋОРАЦ, копирант

Добринка БЕЧЕЛИЋ, дактилограф

### **ОРГАНИЗАЦИЈЕ**

**КОЈЕ СУ УЧЕСТВОВАЛЕ И САРАЂИВАЛЕ  
У ИЗРАДИ ЕЛАБОРАТА**

ЗАВОД ЗА ИЗГРАДЊУ ГРАДА - Нови Сад  
21000 НОВИ САД, Стевана Брановачког 3

ЈКП "Градско зеленило"  
21000 НОВИ САД, Сутјеска бр. 2

## САДРЖАЈ :

| Текстуални део                                    |             | Страна       |
|---|-------------|--------------|
| 1. УВОД   |             | 4            |
| 2. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА                       |             | 5            |
| 3. МОГУЋНОСТИ МОДЕРНИЈЕГ ПРИСТУПА                 |             | 7            |
| 4. УСЛОВИ ЗА ЛОЦИРАЊЕ                             |             | 8            |
| 4.1. АНАЛИЗА ПРОСТОРНИХ И ТЕХНИЧКИХ УСЛОВА        |             | 8            |
| 4.2. ОПШТИ САОБРАЋАЈНИ УСЛОВИ                     |             | 11           |
| 4.3. ОПШТИ ИНФРАСТРУКТУРНИ УСЛОВИ                 |             | 11           |
| 4.4. УРБАНИСТИЧКИ КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ МЕСТА |             | 12           |
| 5. ЗАКЉУЧАК                                       |             | 13           |
| Графички прикази                                  |             |              |
| 6. МРЕЖА РАЗМЕШТАЈА ЈАВНИХ ТОАЛЕТА                | Р 1 : 10000 | прилог 1     |
| 7. ПРИКАЗ ПОЈЕДИНАЧНИХ МЕСТА                      | Р 1 : 500   | прилизи 2-18 |
| 8. ПРИМЕРИ МОГУЋИХ РЕШЕЊА                         |             | 1-7          |

## 1. УВОД

Скупштина Града Новог Сада донела је Одлуку о уређењу Града Новог Сада ("Службени лист Града Новог Сада" број 53/12, 9/13, 26/13, 69/13, "Службени гласник РС број 36/14-УС, 13/14, 28/14 и 33/15")( у даљем тексту : Одлука).

Овом одлуком прописани (утврђени) су услови за опште и комунално уређење Града Новог Сада, посебни услови за опште и комуналног уређења Града у зонама под посебним режимом заштите, уређен је поступак, начин и услови за постављање урбаног мобилијара, монтажних и других објеката и уређаја на јабним површинама и грађевинском земљишту у јавној својини и другим површинама на територији Града, коришћење, чување и одржавање комуналних објеката, као и друга питања од значаја за опште и комунално уређење Града и коришћење, одржавање и заштиту јавних површина у граду.

Чланом 3. Одлуке дефинисано је да комунално уређење Града обухвата услове и начин коришћења, чувања и одржавања комуналних објеката, као и услове за обављање одређених делатности, између осталог и постављања и одржавања јавних тоалета. Надаље, у складу са чланом 9. Одлуке, јавни тоалети су комунални објекти.

Чланом 109 одлуке утврђено је да је јавни тоалет санитарни објекат на јавној површини,и да исти може бити трајан или мобилни.Трајни тоалет може бити грађевински објекат, у складу са законом, или монтажни, који мора бити прикључен на јавни водовод и јавну канализацију и електромрежу.

Чланом 110 одлуке прописано је да Градско веће доноси правилник који садржи опште саобраћајне и инфраструктурне услове за одређивање локација за постављање трајних јавних тоалета са условима за прикључење на инфраструктуру, као и списак локација са графичким приказом. Ставом 2 истог члана дефинисано је да стручне послове на изради овог правилника обавља ЈП"Урбанизам" Завод за урбанизам Нови Сад.

Наглим урбаним развојем град се шири, дистанце од радног места, школе, места становања као и мобилност становника су много већи. Нови Сад је град који у

стратегији развоја има претензија да буде туристички и пословни центар што подразумева и велики број посетилаца, било да су туристи или пословни људи.

Дуго задржавање ван затвореног простора било из преке потребе или ради задовољства праћено је проблемима задовољења основних физиолошких потреба. Да би се задовољиле функције произашле из потреба, да би град био пријатан за боравак, неопходни су објекти и садржаји као што су информативни центри, огласне табле, паркинзи за бицикле, бицикли за изнајмљивање, продајни киосци, клупе, па између побројаног и јавни градски тоалети.

Није потребно трошити речи и аргументовати констатацију да јавних тоалета нема довољно у граду и да хигијенски услови нису на потребном нивоу и да увек могу бити строжи а стандарди виши.

Овај елаборат ће пружити слику стања и дати предлог могућих локација одређених на основу разматрања са различитих аспеката, који се просто сами намећу при анализи ове области (просторних, социјалних, естетских, затим аспеката везаних за приступачност, критеријуме хигијене и одржавања, техничке критеријуме, норме и стандарде, аспеката везаних за законску регулативу, едукацију грађана).

Циљ елабората је и да, осим обезбеђивења функције произашле из потреба, води рачуна о очувању амбијенталних вредности градских простора, те у знатној мери утиче и на побољшање садашњег стања које у великој мери не задовољава нарасле потребе у овој области.

Постоје различити типови јавних тоалета као што су тоалети у склопу шопинг центара, супермаркета, отворених и затворених пијаца, бензиских станица, затим јавних тоалета у спортским комплексима, комплексима конференцијских дворана, биоскопима, позориштима, објектима државне управе и локалне самоуправе, надаље у комплексима као што су жељезнички и аутобуски терминали, аеродроми и слично. Рестриктивнији за употребу, али и даље јавни јесу и тоалети у оквиру комплекса градског купалишта, у ресторанима, кафанама, баровима, као и клубовима различитог типа. На крају, али не и као најмање важно, јавни тоалети, који су, као тежиште овог елабората, лоцирани на јавним површинама у оквиру фреквентних уличних регулација као што су градске трансверзале, шеталишта, као и јавни тоалети лоцирани у парковима, централној пешачкој зони, трговима, комплексу тврђаве и сл.

Треба свакако поменути и јавне тоалете привременог карактера, покретне, који се постављају привремено, на местима догађања различитих манифестација, било да су

оне културног, туристичког, привредног или само политичко-социјалног карактера, где се они постављају само за време трајања таквих манифестација.

У елаборату ће бити постављана и питања која треба да подстакну решавање многих проблема који су евидентни, такође и проблема који могу настати након постављања јавних WC-а .

## 2. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

Просто је немогуће отргнути се од питања које се само намеће, а то је : колико смо далеко од времена кад се неће вршити нужда по ћошковима, хаусторима, двориштима, парковима, дрворедима уз шеталишта и другим непримереним местима.



Већ смо констатовали да је стање постојећих јавних тоалета у склопу шопинг центара, супермаркета, отворених и затворених пијаца, бензиских станица, затим јавних тоалета у спортским комплексима, комплексима конференцијских дворана, биоскопима, позориштима, објектима државне управе и локалне самоуправе, надаље у комплексима као што су жељезнички и аутобуски терминали и слично у глобалу у доста лошем стању. Разлози за овакво стање јавних тоалета у нашем граду су различити а могу се груписати на следећи начин :

- неодржавање чишћењем и прањем нити реновирањем у занатском и техничком смислу,
- недовољан број јавних тоалета,
- неправилно коришћење, односно силеџиско и вандалско понашање од стране одређеног слоја корисника,
- огроман број неисправних санитарних уређаја што отежава и коришћење и манипулацију приликом одржавања,

- опште непоштовање комуналног реда,
- недостатак и неспровођење закона и подзаконских аката, можда и њихова мањкавост,
- неинформисаност корисника о правима и обавезама и
- незнање да све може и треба да буде лепше и боље, тј. некултура.

Разлози су овде просто набројани, али је сваки од њих толико озбиљан да се морају размотрити у склопу свих осталих, односно да се решења могу тражити искључиво у интегралном сагледавању укупне проблематике.

Понеки од побројаних субјеката изврши искорак у смислу осавремењивања јавних тоалета, или њиховог редовног одржавања како хигијене, тако и техничке исправности, али је такво стање углавном стицај тренутних позитивних околности, ад хок решења, кратког даха у сваком случају.

У коликој мери је број јавних тоалета у граду недовољан говори чињеница да као јавни тоалет који није у склопу неке целине или комплекса, у нашем граду постоји само један објекат и то подрумски јавни тоалет у Улици краља Александра, где су издати и услови за израду лифта за лица са посебним потребама, али који не задовољава оштре критеријуме модерног приступа овој области.

Не постоји никаква координација, нити регулатива која би имала за циљ да повеже укупну мрежу јавних тоалета на територији читавог града, без обзира да ли се налазе у склопу неких целина, комплекса, или су објекти за себе на јавним површинама. Оваква координација би свакако помогла да се побољша ефикасност при задовољавању потреба суграђана и гостију нашег Град, а свакако и општа слика опремљености нашег града и спремности да заиста постане туристички и пословни центар пријатан за боравак.

### **3. МОГУЋНОСТИ МОДЕРНИЈЕГ ПРИСТУПА**

Како је то дефинисано у регулативи (Одлуку о уређењу града, "Службени лист Града Новог Сада" број 53/12, 9/13, 26/13, 69/13, "Службени гласник РС број 36/14-УС, 13/14, 28/14 и 33/15"), јавни тоалет је санитарни објекат који се поставља на јавној површини или се налази у оквиру пословног објекта (тржни, спортски и пословни центри и сл.), а може бити трајан или привремен, зидан или монтажни.

Тежиште елабората је на трајним монтажним објектима јавних тоалета, који су предвиђени да буду аутоматизовани и као такви распоређени у предложеној мрежи локација, која је саставни део елабората.



У данашње време, препоручени савремени систем за јавне тоалете је контејнерски, префабриковани систем усаглашен са стандардима приступачности и дизајна за све, што ће касније бити шире образложено. Оно што је неопходно да један савремени јавни тоалет задовољи јесте да буде чист и сув, добро вентилисан, лак за одржавање и пажљиво планиране и испројектоване основе како би задовољио стандарде приступачности.

Овакви префабриковани модули, тзв самочистећи јавни тоалети, опремљени су квалитетном санитарном опремом са сензорском контролом, а могућност да буду обложени различитим типовима завршне облоге, омогућују овим јавним тоалетима високог нивоа хигијене и комфора да се уклопе у различите слике урбаног пејзажа.

#### 4. УСЛОВИ ЗА ЛОЦИРАЊЕ



При изради мреже просторног размештаја јавних тоалета који су самостални, на јавним површинама, а како би задовољили захтеве, водило се рачуна, пре свега, да се размештају тамо где је потреба за њима изузетно наглашена, а то је на местима масовнијег окупљања и дужег задржавања људи, на местима велике фреквенције људи. Осим тога, локације су уклапане са већ постојећим јавним тоалетима у оквиру различитих комплекса за јавно коришћење(самостални или као пратеће просторије у објекту друге основне намене), локације су усаглашене са елементима прописаним законом о безбедности у саобраћају, релативно су близу водовима, пре свега инсталација водовода и канализације, а потом и трасама електроинсталација.



На крају, али као изузетно значајно, водило се рачуна да се задовоље постављени урбанистички критеријуми, те да објекти јавних тоалета својом диспозицијом и архитектуром ни у ком случају не ремете градски пејзаж.

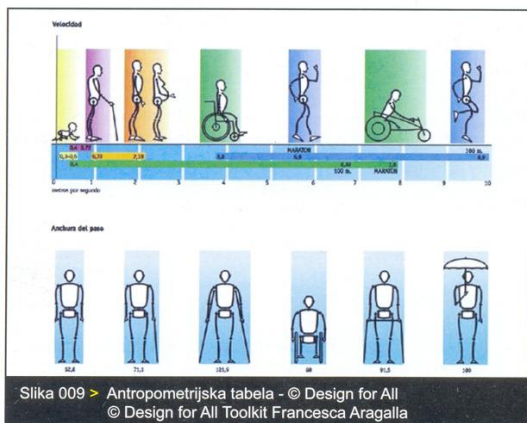
#### 4.1. АНАЛИЗА ПРОСТОРНИХ И ТЕХНИЧКИХ УСЛОВА



Објекти јавних тоалета требало би да :

- буду израђени од савремених материјала, монтажни и аутоматизовани, како би се обезбедила пуна функционалност и лако одржавање,
- буду израђени по принципу Дизајна за све, односно да задовоље стандарде приступачности,
- буду тако постављени да не сметају другим активностима предвиђеним да се одвијају у датом простору,
- буду тако обликовани да су усклађени са осталим елементима уличног простора и његовом урбаном опремом,
- буду у уличном пољу по бојама и облицима уједначени.
- користе већ постојеће елементе урбане опреме и на тај начин се максимално уклопе у урбану структуру..

#### Стандарди приступачности



Најпре треба рећи да ми овде појмам приступачности подразумевамо као карактеристику предмета, објекта или окружења који омогућавају да свако може са њима да успостави везу и да их на лак начин, с поштовањем и безбедно користи или са њима комуницира. Као резултат развитка оваквог приступа, данас се користи концепт Дизајна за све, кога схватамо као такву

интервенцију у окружењу која свима омогућује да учествују, омогућавајући свима да

самостално приступе том окружењу, да користе и разумеју његове различите делове, без обзира на узраст, род, способности или културно порекло.

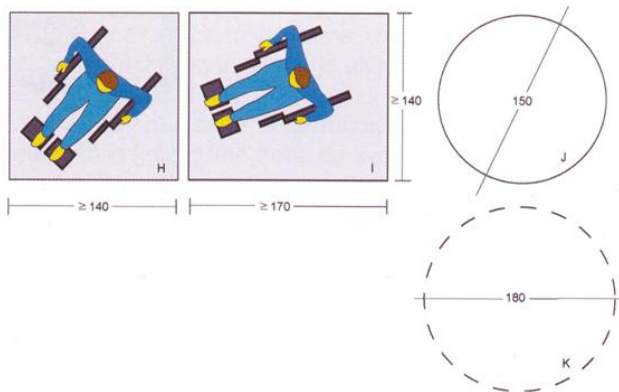
Зато, у нашем случају, нећемо као стандард узимати упросечене величине, него стандард који обухвата све категорије корисника, па сходно томе и кориснике са посебним потребама, пратећи стратегију одрживог планирања чији је циљ универзални приступ.



Стандарди приступачности јесу обавезне техничке мере, стандарди и услови пројектовања, планирања и изградње којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са посебним потребама као што су особе са инвалидитетом, деца, труднице, старије особе као и особе са привременим ограничењима у покретљивости (повреде, болест и др.).

У циљу омогућавања независног живљења лицима са посебним потребама служе ови елементи приступачности када су јавни тоалети у питању :

- врата са светлим простором најмање 90cm, која се отварају споља;
- приступачну кваку на вратима;
- механизам за отварање врата споља у случајевима позивања за помоћ;



до 50cm и са два држача за руке дужине од уграђена у зид на висини од 80cm до 90cm изнад површине пода;

- најмање један држач за руку који мора да буде преклопни за приступ на wc, док други може бити фиксиран у зид;
- удаљеност предње стране wc шоље и зида најмање 65cm;
- уређај за испуштање воде у wc шољу постављен на висини од 70cm изнад површине пода или сензорско испуштање воде у wc шољу;

- одговарајуће електричне инсталације у складу са прописима;



- wc шољу са даском за седење у висини од 45cm до 90cm

- конзолни умиваоник ширине најмање 50cm на висини од 80cm са сифоном постављеним уз или у зид ;
- једноручну славину или сензорско отварање и затварање воде ;
- ширину употребљеног простора испред wc соље најмање 90cm;
- ширину употребљеног простора испред умиваоника ширине најмање 90cm;
- слободан простор за кретање колицима за ЛОС најмање површине круга померања 150cm;



- нагнуто заокретно огледало постављено на висини од 100cm;
- вешалицу на висини од 120cm;
- алармни уређај за аларм за притисак и уже за повлачење на висини од 60cm;
- сву другу опрему доступну за ЛОС са колицима која не ометају кретању

учвршћену на зид, изведену контрастно у односу на под и зид;

- посебан улаз из ходника у санитарне групе за мушкарце и жене;
- стандардизовану ознаку за приступ према јавном тоалету;

## 4.2. ОПШТИ САОБРАЋАЈНИ УСЛОВИ

Законом о безбедности саобраћаја дефинисани су услови под којима се могу постављати објекти, у овом случају комунални објекти, у путном појасу и улицама где се одвија моторизовани, бициклички и пешачки саобраћај. Услови се базирају на основама сигурности учесника у саобраћају и морају се апсолутно примењивати и поштовати.

С обзиром да се одређени број локација за јавне тоалете планира у регулацији фреквентних градских саобраћајница, односно у путном појасу и улицама где се одвија моторизовани, бициклички и пешачки саобраћај, оне представљају физичке баријере и визуелне сметње, тако да код избора места за њихово постављање мора се водити рачуна о елементима прописаним Законом о безбедности у саобраћају, пре свега троуглу безбедности на раскрсницама у коме се не смеју постављати ( за сваку

раскрсницу треба обезбедити видљивост), прописаним одстојањима објеката јавних тоалета од ивице коловоза, од раскрснице, придржавати се правилника о постављању објеката у појасу поред јавног пута.

### 4.3. ОПШТИ ИНФРАСТРУКТУРНИ УСЛОВИ

Приликом одређивања локација за јавне тоалете, две ствари су од битног значаја када је инфраструктурни систем у питању. Једно је врста инфраструктурних водова који се пружају у зони локације, а друго позиција самог објекта јавног тоалета у односу на правац пружања инфраструктурних водова.

Пожељно је и битно да предвиђене локације буду што је ближе могуће водовима, пре свега инсталација водовода и канализације, а потом и погодне за прикључење на електроинсталације. Није неопходно предвидети локацију тако да не буде изнад правца пружања инфраструктурних водова, али ако је могуће, треба гледати да се ти правци избегну. Друго, подлога која се предвиђа треба да буде таква да се водовима може приступити лако у случају потребе.

### 4.4. УРБАНИСТИЧКИ КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ МЕСТА

Ови критеријуми служе за одређивање локације пунктова у односу на укупно подручје града Новог Сада

Појмови у овом елаборату значе :

- Зоне под посебним режимом заштите (у даљем тексту: **зоне заштите**) –**за град Нови Сад** то је подручје ограничено улицама : Милоша Бајића, Даничићевом, Златне греде, Саве Вуковића, Алмашком, Светосавском, Петра Кочића, Темеринском, Јована Суботића, Шафариковом, Јеврејском од Шафарикове до Улице Васе Пелагића, Васе Пелагића, Петра Драпшина од Улице Васе Пелагића до Улице Лазе Костића, Лазе Костића, Сремском до Улице Максима Горког, Максима Горког од Сремске до Кеја жртва рације, Кејом жртва рације и Београдским кејом до Улице Милоша Бајића.

–за **Петроварадин** то је подручје Горње и Доње тврђаве са подграђем и подручје ограничено улицама : Релковићевом од укрштања са Прерадовићевом до Улице Островског, Островског до Улице Павла Јуришића Штурма и Прерадовићевом до укрштања са Релковићевом.

- **градске трансверзале** су саобраћајнице у граду које се саобраћајно највише користе и дуж којих се предвиђа постављање опреме. То су следеће саобраћајнице : Булевар ослобођења, Булевар Михајла Пупина, Кеј жртава рације, Београдски кеј,.
- **поље раскрснице** је простор на коме се укрштају две или више улица и служи као ближа одредница за одређивање путног појаса.
- **Путни појас** обухвата подручје између суседних поља раскрсница са сваке стране саобраћајнице.

Наглашена је потреба да се побољшају технички и комунално-хигијенски услови у простору те утврде места и услови под којим се могу ангажовати поједини градски простори за смештање јавних тоалета с обзиром на:

- предвиђене површине јавне површине идосадашњи начин коришћења, затим
- захтеве корисника простора,
- просторне и функционалне могућности за смештај и
- захтеве организационих облика носилаца посла које те просторе треба да опремају и одржавају.

У овом Елаборату локације за смештај јавних тоалета су одређене :

- користећи урбанистичку документацију ЈП „Урбанизам“, затим
- сагледавањем могућности на терену,
- на основу података из стручне литературе и публикација и
- на основу важеће регулативе.

Посебно треба поменути зоне под посебним режимом заштите и у оквиру њих пешачку зону, где је за стручне послове, услове и мишљење надлежан Завод за заштиту споменика култура Града Новог Сада.

Диспозиција места за јавне тоалете ће према потреби, по захтевима, бити појединачно обрађена и тачно дефинисана у оквиру израђених урбанистичких услова за сваку локацију посебно, а који ће чинити јединствену мрежу.

## 5. ЗАКЉУЧАК

Развој нашег града и савремени начин живота подразумева и једну нову слику урбаног пејзажа која је у великој мери одређена јавним просторима и употпуњена новим урбаним садржајима, а нови урбани садржаји формулишу се на основу међусобне повезаности потреба, интереса и могућности различитих актера интегрисаних системом функционисања града као целине.



Само дискусије о евентуално спорним питањима, експериментални покушаји, едукација свих корисника, добра урбанистичка регулатива и одлуке надлежних градских органа, јасно дефинисана права и обавеза свих субјеката могу променити свест и дати исправна решења.

Да би цео процес добро функционисао треба препознати све институције које учествују у њему и разграничити и одредити њихове надлежности.

У циљу постизања жељених резултати, на пољу регулативе треба проверити постојеће градске прописе у којима морају бити тачно дефинисани права, одговорности и обавезе као и казне (казнене мере) за неправилну и злонамерну експлоатацију ресурса, као и непоштовање основних услова за очување и побољшање животне средине.

На пољу едукације и подизања свести грађана треба покренути низ активности (иницијативу треба да покрене Град тј. Градске службе преко средстава јавног информисања, образовних установа почевши од предшколских установа па на даље).

Тако ће се остварити учешће свих актера, почевши од непосредних корисника који су и први у процесу (циклусу, ланцу) , субјеката задужених за постављање, одржавање и развијање ресурса па до органа управе задужених за контролу, планирање развоја и санкционисање неправилности.